

วิญญานความเป็นครูเป็นสิ่งที่มีธรรมชาติได้มอบมาให้แก่วิถีการดำเนินชีวิตของทุกคน เพื่อหวังสร้างสรรค์สติปัญญาให้กับตัวเอง รวมทั้งถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง แต่มีบางคนที่รากฐานจิตใจอ่อนแอจนกระทั่งไม่อาจสู้กับกิเลสขอมเพื่อนมนุษย์ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมขอม ผลการจัดการให้มันคมอยู่ได้ จึงจำต้องสูญเสียสิ่งอันทรงคุณค่าแก่ชีวิตตัวเองไปอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นวิญญานความเป็นครูจึงหาใช้สิ่งทีกกเลสขอมมนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง เช่นการกำหนดให้บุคคลออกมาแสดงเป็นตัวละครที่สมมติขึ้นบนเวทีขอมโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ทำให้สิ่งอันทรงคุณค่าแก่ชีวิตตัวเองและยวชนคนรุ่นหลังถูกทำลายไปอย่างน่าเสียดายที่สุดไม่

387624

ผู้บริหารกับวิญญาน ความเป็นครู

ระพี ศาคริก
ศาสตราจารย์.

อาจารย์ครับ
ขกจะอำนมากไปแล้ว
ทำงานให้มันหนักมากกว่านี้
อีกหน่อยได้ไม

เป็นผู้ตื่นอยู่เสมอ...

ผู้บริหารคือใคร ?

เธอที่รักทุกคน ถ้าฉันจะถามใจเธอว่า “ผู้บริหารคือใคร?” “และขอให้ตอบจากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติโดยไม่หลอกตัวเอง หลายคนคงตอบว่า ผู้บริหารคือคนที่เข้าไปบริหารและมีอำนาจในการจัดการทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อหวังผลสำเร็จ โดยเฉพาะการบริหารและจัดการบุคลากร ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของทุกๆ เรื่อง”

เช่น เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรี เป็นอธิบดี หรือเป็นผู้อำนวยการกอง แม้อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารสถาบันการศึกษา นับตั้งแต่เป็นอธิการบดีลงมาจนกระทั่งหัวหน้าภาควิชา ซึ่งคำตอบดังกล่าวเกิดจากการขาดการรู้เท่าทันต่ออิทธิพลกิเลสซึ่งแฝงอยู่ในระบบการจัดการที่มีเพื่อนมนุษย์ในอดีตเป็นผู้สมมติขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือตามกิเลสของตัวเองเพื่อหวังผลสำเร็จ

และสภาพที่ขาดการรู้เท่าทันนี้เองที่มีผลทำให้สามัญชนแม้จะศึกษาเล่าเรียนมาสูง แต่จิตใจไม่ได้สูงตามระดับการจัดการศึกษา จึงเกิดการแย่งชิงกันเข้าสู่ตำแหน่งบริหารสูงขึ้นอย่างหยุดได้ยาก

ทั้งนี้ เนื่องจากการเข้าไปอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวเกิดจากกิเลสที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองเป็นสัญธรรมชาติเหมือน

สิ่งเสียดที่ซำระล้างได้ยากที่สุด ดังเช่นภษิตโบราณของไทย ที่กล่าวฝากเอาไว้ว่า “ขึ้นขี้หลังเสือนั้นง่าย แต่ลงจากหลังเสือนั้นสิยากยิ่ง”

ฉันขออนุญาตนำเอาหนังสือชื่อ “วิญญาณผู้นำจากรากฐานสู่การพัฒนา” ซึ่งฉันเป็นผู้เรียบเรียงขึ้น และจัดพิมพ์โดยโครงการจัดพิมพ์คบไฟเมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 มาใช้อ้างอิง ถ้าใครได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วนำมาใช้พิจารณาตัวเอง น่าจะได้ครูสอนที่เข้าถึงความจริงร่วมด้วย เพราะหนังสือดังกล่าวได้ชี้แนวทางในการปฏิบัติที่นำไปสู่การรู้ความจริงได้ว่า การจะเป็นผู้บริหารที่ดีในองค์กรต่าง ๆ นั้น ก่อนอื่นควรจะต้องเป็นผู้บริหารการดำเนินชีวิตของตัวเองที่เข้าถึงความจริงให้มั่นคงอยู่ได้เสียก่อน ไม่เช่นนั้นแล้วไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารกิจการใด ก็ต้องทำให้เพื่อนมนุษย์ที่อยู่ภายใต้การบริหารและจัดการโดยตนเอง จำต้องประสบกับความทุกข์ ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีแต่ความล้มเหลวเป็นสัจธรรม

แม้แต่การที่ฉันนำเรื่องนี้มาเขียน ตัวเองก็ได้เรียนรู้ความจริงจากผลการปฏิบัติมาแล้วในอดีตอันยาวนาน จนกระทั่งขณะนี้ฉันมีอายุ 86 ปีแล้วจึงสามารถนำมากล่าวให้เธอทั้งหลายได้มันใจถึงความจริง ให้เป็นที่เชื่อได้ว่าไม่ได้กล่าวโดยยกเมฆขึ้นมาลอยอยู่ในอากาศ

เธอที่รักทุกคน ฉันเคยค้นหาจากใจตัวเองที่นำออกมาเขียนเป็นบทความไว้อีกเรื่องหนึ่งว่า “ฉันไม่มีวัยคงมีแต่ใจ” ซึ่งบทความเรื่องนี้หากเธอยังมีชีวิตอยู่ในวัยเรียนในสถาบันการศึกษา คงจะมั่นใจได้ว่าการที่ฉันนำเสนอสัจธรรมของผู้บริหารมาพูดให้เธอฟัง หาใช่เป็นเพราะฉันพูดในช่วงที่ยังไม่เหมาะสมกับชีวิตของเธอไม่ เพราะเธอยังไม่ได้เป็นผู้บริหาร หากการที่เป็นผู้บริหารที่ดีมีคุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคมนั้น ฉันได้เริ่มต้นบำเพ็ญชีวิตอยู่บนพื้นฐานเรื่องนี้อย่างเป็นธรรมชาติมาตั้งแต่ตัวยังเป็นเด็ก

ดังนั้น การบรรยายในวันนี้จึงมีความเหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย ถ้าเธอใช้ชีวิตเรียนรู้อย่างอิสระโดยไม่ยอมตกเป็นทาสอิทธิพลกิเลสของตัวเอง รวมทั้งของเพื่อนมนุษย์ที่เข้าไปแฝงอยู่ในสภาพแวดล้อมของระบบการบริหารและการจัดการ ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์กำหนดขึ้นเท่านั้น

บางคนอาจแก้ตัวว่า เพราะสภาพปัจจุบันมีอิทธิพลวัตถุเข้าไปแอบแฝงอยู่ในสภาพแวดล้อมรุนแรงยิ่งขึ้นแทบจะทุกกรณี ซึ่งพร้อมที่จะส่งผลทำลายคุณค่าของตัวเธออย่าง เป็นธรรมชาติ ดังนั้นแต่ละคนจึงอดทนเข้มแข็งอยู่ได้ยาก

มีภษิตบทหนึ่งซึ่งคนยุคนี้มักนำมากล่าวอ้างอยู่เสมอว่า “จงเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส” ถ้าเธอสามารถรู้เท่าทันคำแก้ตัวประโยคนั้นรู้ได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นการตีความที่ปลายเหตุความจริงแล้วภษิตบทนี้ชี้ให้เห็นว่า “คนที่มีรากฐานจิตใจ

เข้มแข็งในการรักษาความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ให้มั่นคงอยู่ได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งมองเห็นโอกาสที่จะก้าวเข้าไปหาอิทธิพลทางวัตถุอย่างทำลาย ได้ด้วยบุคลิกภาพที่สง่างามโดยไม่สะทกสะท้านนั้น สิ่งดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารงานบุคคล ดังที่ฉันเคยพูดเอาไว้ว่า ความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์คือโอกาสที่จะนำไปสู่การศึกษาธรรมะให้ถึงความจริงได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ”

ถ้าเธอจะถามฉันว่าประสบการณ์เรื่องนี้ฉันเรียนรู้อะไรมาจากไหน ฉันขอตอบว่ามันเกิดจากนิสัยที่กล้าเผชิญกับความจริง แม้ใครจะเข้ามาขยอขยับฉัน ฉันก็รู้เท่าทัน จึงไม่หลงอยู่กับมัน หากสามารถใช้สติปัญญาล้วงเข้าไปถึงความจริง ที่อยู่ภายในรากฐานจิตใจของบุคคลผู้นั้นได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้ใครที่คิดว่าฉันคือศัตรูของเขา ทำให้เขานำฉันไปดิฉินนิทว่าร้ายต่างๆ แต่ฉันก็กล้าที่จะเดินก้าวเข้าไปหาเขา และใช้อริยาบทที่พูดคุยกับเขาอย่างเป็นกันเองจากความรักความจริงใจ จนกระทั่งทำให้ความรู้สึกเป็นศัตรูของบุคคลผู้นั้นละลายหายไปเปลี่ยนแปลงมาเป็น “ความรู้สึกละลายใจ”

พฤติกรรมดังได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ฉันจะไม่นำมาพูดคุยในเชิงโอ้อวดแก่สาธารณชน ซึ่งอาจมีผลเป็นการนำเอาความไม่ดีของผู้อื่นมากล่าวประจาน

เรื่องนี้มักมีคนถามฉันว่า “ท่านอาจารย์เรียนรู้ธรรมะมาจากไหน ทั้งๆ ที่ไม่ได้เข้าวัด” คำตอบจากฉันก็คือ “จากโรงเรียนกล้วยไม้”

เพราะเหตุใดหรือฉันถึงได้ตอบเช่นนั้น

คำตอบก็คือเพราะเหตุที่ว่า ช่วงที่ฉันริเริ่มเข้ามาจับงานกล้วยไม้ใหม่ๆ ฉันเปิดเวทีให้คนเข้ามาสนใจปลูกกล้วยไม้ อย่างหลากหลาย ฉันมุ่งมั่นใช้ศิลปะในการรักษาความเชื่อสัตย์ ต่อตนเองเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ทำให้ต้องเดินทวนกระแสความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อของคนรุ่นเก่าซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นแก่ตัวค่อนข้างสูง โดยการนิยมนำเอากล้วยไม้มาแบ่งชนชั้น และใช้เป็นเครื่องมือดูถูกคนจนรวมทั้งเยาวชนว่า เขาไม่สามารถที่จะเอื้อมมือถึงความสูงของกล้วยไม้ได้ ดังที่ฉันเคยให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการไปแล้ว ซึ่งลงตีพิมพ์ไปเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2551

นอกจากนั้นการเดินทวนกระแสสังคม ยังมีผลสร้างศัตรูให้กับตัวเองอย่างรุนแรง แทนที่ฉันจะมีความทุกข์หนักในเรื่องนี้ กลับมีความกล้าหาญในด้านจริยธรรม โดยใช้การเดินก้าวเข้าไปหาคนที่ฉันเห็นเป็นศัตรูอย่างปราศจากความทุกข์ หากเห็นว่าเขาเป็นเพื่อนที่ดี ที่ช่วยให้ความรู้ในการสร้างสรรค์จริยธรรมและคุณธรรมแก่ตัวเอง

แม้ในช่วงชีวิตที่ฉันดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ช่วงนั้นนิสัยคนไหนที่ทางคณะแม่แต่

ครูบาอาจารย์ทั่วไปเห็นว่าเป็นคนเลวร้าย มีนิสัยชอบประทุษร้ายหรือคำทอครูบาอาจารย์อย่างหยาบคาย จนกระทั่งถูกลงโทษทางวินัยในชั้นร้ายแรง ถึงกับต้องพักการเรียน แต่ฉันกลับรักที่จะเดินเข้าไปคบหาสมาคม และให้ความเมตตากรุณา รวมทั้งความเห็นใจกับนิสัยที่มีนิสัยดังกล่าว จนกระทั่งมีเพื่อนของเขาบางคนมาถามฉันในภายหลังว่า “ไอ้เพื่อนผมเหล่านั้นมันเป็นคนร้ายทั้งนั้น ทำไมคุณพอถึงได้เอามันอยู่หมด” คำถามประโยคนี้ได้จากปากของ ระลึก หลีกภัย ซึ่งเป็นประธานกลุ่มค่ายอาสาสมัครและเป็นสมาชิกชมรมวรรณศิลป์ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เข้ามาพักอยู่ในไร่ไม้ชายคาบ้านฉัน เสมือนลูกหลานอยู่ในขณะนั้น

ดังนั้นความหมายของคำว่า การบำเพ็ญบุญมีมันมันไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ภายในวันนี้หรือแม้แต่เดือนนี้ หากควรรู้ว่า การนำตัวเลขมาใช้เป็นข้ออ้างนั้น แท้จริงแล้วมันไม่ใช่ความบริสุทธิ์ผู้ต่อ่ง หากเป็นการเผยแพร่ความจริงให้คนที่มีความปัญหาเฉียบแหลมเขาหยั่งรู้ความจริงได้ถึงรากฐานจิตใจของผู้อ้างมากกว่า

ความหมายของผู้บริหารที่ฉันนำมาแสดงอรรถาธิบายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงบัดนี้ คงจะมีความพอเพียงที่จะชี้แจงให้ผู้ที่ยังมีสติปัญญาลงเหลืออยู่บ้าง พอที่จะเข้าใจได้ถึงระดับหนึ่งแล้ว

ต่อไปนี่ฉันขอเริ่มต้นชี้แจงถึงเหตุและผลของความ เป็นครู ซึ่งได้สะท้อนอรรถาธิบายเอาไว้ตั้งแต่เริ่มแรกแล้วว่า “วิญญาณความเป็นครูเป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้มอบมาให้แก่วิถี การดำเนินชีวิตของทุกคน เพื่อหวังสร้างสรรค์สติปัญญาให้กับตัวเอง รวมทั้งถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง”

ฉันนำมากล่าวอ้างถึงความจริงอยู่เสมอว่า บนเส้นทางสายกลางซึ่งเรามีอยู่ในหัวใจแล้วนั้น ควรจะมองทุกสิ่งทุกอย่างเห็นได้สองด้าน ซึ่งเท่านั้นยังไม่พอ หากควรหยั่งรู้ความจริงได้ว่า “ด้านไหนคือพื้นฐานของอีกด้านหนึ่ง”

บนสังขารอันเป็นธรรมชาติของชีวิตเราทุกคนดังกล่าว เราควรจะต้องรู้ความจริงได้ว่า แต่ละคนต่างที่ยืนอยู่ท่ามกลางความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์นั้น ต่างก็เป็นทั้งครูและศิษย์

แต่ความเป็นศิษย์ควรจะถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นครู ดังนั้นจากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ฉันผ่านพ้นมาแล้ว มาถึงบัดนี้ตัวเองกล้าพูดอย่างมั่นใจได้ว่า ฉันเป็นศิษย์ของนักเรียนทุกคน ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

ถ้าเธอจะถามว่า เหตุใดฉันถึงได้พูดเช่นนั้น คำตอบก็คือในขณะที่ฉันยืนอยู่ท่ามกลางชนรุ่นหลัง ฉันรักและสนใจที่จะให้เขาทั้งหลาย กล้าพูดกล้าถามสิ่งที่เขาไม่รู้กับฉัน และฉันก็สามารถยืนหยัดอยู่บนขาตัวเองที่จะตอบคำถามเหล่านั้นอย่างมีบุคลิกภาพ

ฉันเชื่อว่าการตอบคำถามของชนรุ่นหลังได้อย่าง

ภาคภูมิฉันนั้นเป็นข้อสอบที่แท้จริงสำหรับตัวฉันเอง

เหตุผลก็คือเขากลัวเพราะเขาไม่รู้ ถ้าฉันเป็นคนทวงวิชา ถ้าจะว่าเป็นผู้ใหญ่ก็เป็นผู้ใหญ่ที่โง่มาๆ แต่ฉันก็บอกความจริงจากใจตัวเองแก่เขาว่า ข้อสอบที่เธอทั้งหลายเข้ามานั่งสอบอยู่ในชั้นนั้น มันไม่ใช่ของจริง แต่มันเป็นเพียงสิ่งสมมติเท่านั้น

เพราะเหตุใดหรือ “ก็เพราะครูรู้แล้วยังดันมาถาม” แล้วเธอเชื่อได้ยังไงว่ามันเป็นของจริง เนื่องจากครูไม่ได้ถามด้วยความจริงใจ หากไปคัดมาจากหนังสือและตำรา ซึ่งเป็นแผ่นกระดาษและหนังสือ ให้เรารู้เท่าทันการหลอกของครู

ที่ฉันพูดเช่นนั้นไม่ใช่สอนให้เธอหลบหลู่ดูถูกครูบาอาจารย์ แต่ฉันชี้ให้เธอมองเห็นความจริงว่า อะไรเป็นของจริง อะไรเป็นของปลอม เพื่อรักษารากฐานจิตใจเธอข้อสัตย์ต่อตนเองอย่างมั่นคงอยู่ได้เท่านั้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดมันมีสังขารอยู่เพียงสองด้านเท่านั้น ด้านหนึ่งคือสิ่งสมมติที่เกิดจากกิเลสของมนุษย์ ส่วนอีกด้านหนึ่งมันเป็นของจริงที่เกิดจากใจเธอเอง

ฉันรับรองว่าถ้าเธอรู้เท่าทันต่อสิ่งที่ฉันกล่าวมาแล้ว ฉันขอรับรองว่า ความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจเธอเองอย่างเป็นธรรมชาติมาตั้งแต่ชีวิตเริ่มต้น เธอคงมีความเข้มแข็งที่จะรักษามันไว้ไม่ให้มันสูญหายไปไหนอย่างแน่นอน นอกจากนั้นยังคงนำปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างผู้ถือขั้นดี และมีการให้อภัยอย่างเข้าใจถึงความหลากหลายของทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างเป็นธรรมชาติ

เมื่อบ่ายวันที่ 4 มิถุนายน 2551 ฉันนำรายการโทรทัศน์ “ศาลาธรรมสพน์” จากการทำปฏิบัติของทีมงานที่ฉันรักและเมตตาเสมือนเป็นลูกเป็นหลาน ไปทำรายการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของกล้วยไม้ให้กับเด็กๆ มีชมรมปลายของโรงเรียนรุ่งอรุณ ที่เข้ามาสมัครใจเรียนรู้จากฉัน ด้วยความรักความสนใจอย่างเป็นธรรมชาติ

บ่ายวันนั้น ฉันให้ปูเสื่อนั่งอยู่ใต้ร่มไม้ที่พื้นดิน เพื่อพูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติ

มีครูคนหนึ่งเข้ามาบอกว่า ให้เอาเก้าอี้มาตั้งให้ฉันนั่ง แต่ฉันกลับพูดสวนกลับไปว่า “คนเป็นครูต้องนั่งอยู่ต่ำกว่าลูกศิษย์” ฉันสังเกตเห็นว่า เขาทำท่าสงสัยก่อนที่จะเอ่ยปากถามฉันว่าเพราะเหตุใด ฉันจึงอธิบายให้เขาฟังว่า “ครูรู้หรือเปล่าว่า คนที่มีวิญญาณความเป็นผู้ใหญ่อยู่ในหัวใจนั้น ต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน” แต่คุณครูก็ยังทำท่าสงสัยต่อไปอีก ฉันก็เลยสรุปให้ฟังว่า “คุณครูรู้ไหม ลดกายลงต่ำแล้วจิตใจย่อมสูงขึ้น”

เอาล่ะ เธอที่รักทุกคน ฉันอยากจะถามเธอว่า คำตอบประโยคนี้นั้นชัดเจนแล้วหรือยัง สำหรับคนเป็นครูด้วยจิตวิญญาณ มีภาพที่เป็นรูปธรรมซึ่งฉันขอลิขิตเอาไว้ ณ โอกาสนี้

ขอให้เธอที่รักจงสังเกตดูให้ดีว่า บนโครงหลังคา
สิ่งก่อสร้างที่เห็นอยู่ในภาพนั้นคืออะไร

ภาพนี้ได้จากอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ในขณะที่
พื้นที่ผืนนี้เป็นสีแดงจัด นิสิตค่ายอาสาสมัครของมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ไปเลือกพื้นที่แห่งที่เป็นที่สร้างค่ายให้กับโรงเรียน
และชนบท

ฉันยังจำได้ดีว่า คินวันนั้นฉันเดินทางไปโดยเครื่องบิน
ไปลงที่จังหวัดสกลนคร แล้วใช้รถจักรยานของคุณวิชัย วิบูลย์กิจ
ธนากร เจ้าหน้าที่เร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ซึ่งมีบ้านพัก
อยู่ที่อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

คนหนุ่มคนนี้นับตั้งแต่พวกเราไปตั้งค่ายสร้างโรงเรียน
อยู่ที่กิ่งอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลฯ เขาให้การดูแลนิสิตค่ายอาสา
ซึ่งเสมือนเป็นลูกหลานของฉันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม คุณวิชัย
เป็นคนหนุ่มไฟแรง เขามีความศรัทธาฉันมาก จนกระทั่ง
ถึงขั้นที่ทราบว่าคุณฉันเดินทางไปภาคชนบทที่ภาคอีสาน
เขาจะต้องขับรถคอยบริการทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ไปที่จังหวัด
อุบลฯ และภรรยาก็ยังสละห้องนอนส่วนตัวให้ฉันพักอยู่ด้วย
โดยที่ทั้งคู่ดูสำห่ออกมานอนตากยุงอยู่ข้างนอก เราจึงคบกัน
แบบใจถึงใจ และเหมือนฝากเนื้อฝากตัวเป็นลูกหลานของฉัน

แต่น่าเสียดายที่ภายหลังคนหนุ่มคนนี้เป็นโรคมะเร็ง
ที่ลำไส้ และเสียชีวิตท่ามกลางความรักและน้ำตาของฉัน และ
พวกเราทุกคน

อนึ่ง คุณวิชัยเป็นคนทำงานเสี่ยงต่อความตาย แล้ว
เขาก็รู้ว่าฉันมีนิสัยเหมือนเขา

คำวันที่ฉันลงเครื่องบินที่จังหวัดสกลนคร เขานำรถจักรยาน
ไปปรับพร้อมอาวุธครบมือ ไม่เพียงให้เขาใช้งานเท่านั้น แต่ยัง
เตรียมไว้ให้ฉันอีกชุดหนึ่งด้วย มันมีทั้งปืนยิงเร็วเอ็มสิบหก
และลูกระเบิดมือแบบน้อยหน้าอีกหลายลูก เพราะการ
ไปที่นั่นจะต้องบุกไปในแดนผู้ก่อการร้ายในเวลาค่ำคืน เขารู้ใจฉัน
ดีว่าเป็นคนมีนิสัยรักและห่วงใยลูกศิษย์ยิ่งกว่าชีวิตตัวเอง
เพราะฉะนั้นการเดินทางคินวันนั้น เรากอดคอเสี่ยงต่อความตาย
เขาจึงทำงานร่วมกับฉันอย่างสบายใจ

ขณะที่รถจักรยานอยู่บนสันเขาภูพานประมาณเวลา
สี่ทุ่มเห็นจะได้ เราแหงนหน้าขึ้นไปดูบนท้องฟ้าแล้วพบว่า
มีเครื่องบินลาดตระเวนของฝรั่งเศสขึ้นไปบินอยู่ตรงนั้น เขาคง
สงสัยว่าเป็นรถของใครที่ล้าหลังขึ้นไปเล่นบนสันเขาภูพาน
ในเวลาค่ำคืน

ทันทีที่เห็นเครื่องบินฝรั่งเศสทิ้งพลุส่องแสงลงมาจาก
ข้างบน เล่นเอาลูกศิษย์คนหนึ่งซึ่งติดตามมาด้วยร้องขอผ้าห่ม
เขาบอกว่า “หนาวจนตัวสั่น”

ไม่เพียงเท่านั้น หลังจากรถแล่นลงมาถึงที่ราบแล้ว
เราก็ขับรถออกมาจากเส้นทางปกติ ลึกเข้ามาอยู่ในป่า
อีกประมาณห้าสิบกิโลเมตรเศษๆ มันเป็นป่าค่อนข้างทึบ

ลึกเข้าไป กว่าจะมาถึงที่ตั้งค่ายก็เป็นเวลาตีสอง

ฉันรู้ว่า ขณะที่แล่นรถเข้ามาอยู่ในป่านี้ เราเป็นเป้า
เคลื่อนที่ให้ใครเข้ามายิงได้ตามสบาย ส่วนอาวุธปืนเอ็มสิบหก
ที่พาดอยู่บนตักฉัน กับลูกระเบิดมือแบบน้อยหน้าอีกสามลูก
ซึ่งลึกลงอยู่ที่พื้นรถใกล้ๆ กับขา มันไม่มีความหมายอะไรมากกว่า
เป็นเพื่อน ซึ่งทำให้ฉันใจมากขึ้นเล็กน้อย

นี่แหละคือจิตวิญญาณของครูที่ให้ความรักความเมตตา
และความห่วงใยต่อลูกศิษย์ ซึ่งเสียสละเข้าไปทำงานเพื่อเพื่อน
มนุษย์ในชนบท

ขณะที่เขียนบทความฉบับนี้ ฉันยังนั่งน้ำตาไหล
ออกมาโดยไม่รู้สีกตัว

ปณิธานที่รักจากใจห่างจากที่ฉัน ขอคุณวิชัย
ทวดคุณสมบัติของความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นคนดี
ของมาดคุณสมบัติความเป็นครูโดยวิชาชีพ
ตั้งมั่นผลจากการจัดการศึกษาซึ่งทำในรากฐานอันมั่นคง
แห่งพื้นดินมากัน ขอให้มีผลผลิตออกไปทำงานสืบสร้างชาติ

เช้าวันรุ่งขึ้น พอแสงทองเริ่มส่องฟ้า ภาพที่เห็นอยู่
ขณะนี้คือตัวฉันเอง ที่ขึ้นไปตีหลังคาสังกะสีลูกฟูกพร้อมกับ
ลูกศิษย์อีกสองคนให้กับโรงเรียนหลังใหม่ โดยไม่คิดถึง
ความยากลำบาก แม้แต่การเสี่ยงอันตรายใดๆ ทั้งสิ้น

ยังมีภาพที่เป็นรูปธรรมจากการปฏิบัติบนพื้นฐาน
วิญญานความเป็นครูของฉันเองอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งฉันใคร่ขอ
อนุญาตนำมาชี้แจงแสดงเหตุไฉน โอกาสนี้ด้วย ทั้งที่เป็น
รูปภาพและคำอธิบาย

ภาพที่เห็นอยู่ตรงนี่คืออะไร และได้มาจากไหน?

คำตอบก็คือ “นี่แหละภาพของอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่นั่งอยู่ท่ามกลางนิสิตในค่ายอาสาพัฒนา แทบจะทุกจังหวัดทุกอำเภอในยามฤดูร้อน ซึ่งค่ายกำลังจะปิดลงตามกำหนดในไม่ช้า”

นิสิตเหล่านั้นเขาหันหน้าหันหลัง มาเอามือจับปากกาลงเขียนบนเสื้อของอธิการบดีที่เขารักและเคารพดูพอ

บังเกิดเกล้าของเขา ขอให้สังเกต บางคำอาจจะอ่านออกกว่า “คุณพ่อที่แสนดีของลูกๆ” และในมุมกลับ คุณพ่อคนนี้ก็จับปากกาบรรจงเขียนลงบนเสื้อของลูกศิษย์ทุกคน ที่เข้ามาให้ความรักความเคารพจากใจจริง

ซึ่งภาพอย่างนี้คงทำให้เห็นได้มากยิ่งขึ้นในผู้บริหารทั้งหลายในยุคปัจจุบัน จนกว่าโลกใบนี้จะดับสูญลงไปตามกฎแห่งกรรม

บทความเรื่องนี้เขียนประกอบคำปาฐกถาเรื่อง “ผู้บริหารกับวิญญานความเป็นครู” ซึ่งฉันได้ถูกขอร้องให้นำมาบรรยาย ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ในวันที่ 6 สิงหาคม 2551 เวลา 14.00 - 16.00 น.

เหตุอันเป็นที่มาของเรื่องนี้ก็คือ เมื่อประมาณ 6-7 ปีมาแล้วเห็นจะได้ ฉันได้รับเชิญจากสถาบันแห่งนี้ให้ไปเป็นองค์ปาฐกเพื่ออบรมสติแก่ผู้สนใจ ณ ห้องประชุมใหญ่ของโรงแรมแห่งหนึ่ง ซึ่งวันนั้นมี ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้รับเชิญวิทยากรอีกท่านหนึ่ง ซึ่งท่านไปถึงสถานที่แห่งนั้นในภายหลัง

มีพิธีกรผู้หนึ่งซึ่งมาต้อนรับฉันอยู่ใกล้ชิด เธอชื่อณฤมล สะอาดโคม (ลูกหม่อม) ฉันสังเกตเห็นว่าเธอเป็นคนฉลาด และมีแววของการที่จะก้าวไปสู่ความรู้ทางวิชาการในระดับสูง จึงได้ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นพิเศษมาตลอด นี่ก็เป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นครู

หลังจากนั้นมาเป็นเวลาหลายเดือน เธอก็มาหาฉันที่บ้านพร้อมมากราบลาว่า จะไปศึกษาวิชาสถิติต่อในสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นฉันก็ติดตามสภาพชีวิตของเธออย่างใกล้ชิดมาตลอด

ฉันรู้ว่าเธอมีปัญหาชีวิตที่ค่อนข้างหนัก และตกอยู่ในสภาพที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงได้เขียนจดหมายให้กำลังใจกันมาตลอด จนในที่สุดเธอก็สำเร็จการศึกษา จนได้มาเป็นอาจารย์อยู่ในสถาบันแห่งนี้ และเป็นผู้บริหารธุรกิจ

ฉันเป็นผู้ใหญ่ที่ตระหนักถึงคำสอนของคณโพรานในอดีตเสมอว่า ขออย่าได้เรียนรู้แต่เพียงภาพเฉพาะหน้า แต่ควรเรียนรู้ถึงที่มาไปของทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างผู้รู้เหตุรู้ผล

ฉันนำปฏิบัติเรื่องนี้มาตลอดชีวิต จึงสามารถหยั่งรู้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในสภาพที่เป็นอันตรายต่อชาติบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง แม้แต่ในแวดวงของนักวิชาการที่เข้าไปบริหารงานในด้านการจัดการศึกษา

9 มิถุนายน 2551

(ปรับปรุงรูปภาพ 25 มีนาคม 2555)